

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Κριτική Παιδαγωγική της Ειρήνης: Έρευνα, Θεωρία και Πράξη

Ενότητα 2: Επιστημολογικός προσδιορισμός, αντικείμενο και «τύποι/ παραδείγματα» της Παιδαγωγικής της Ειρήνης

Κυριάκος Μπονίδης
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

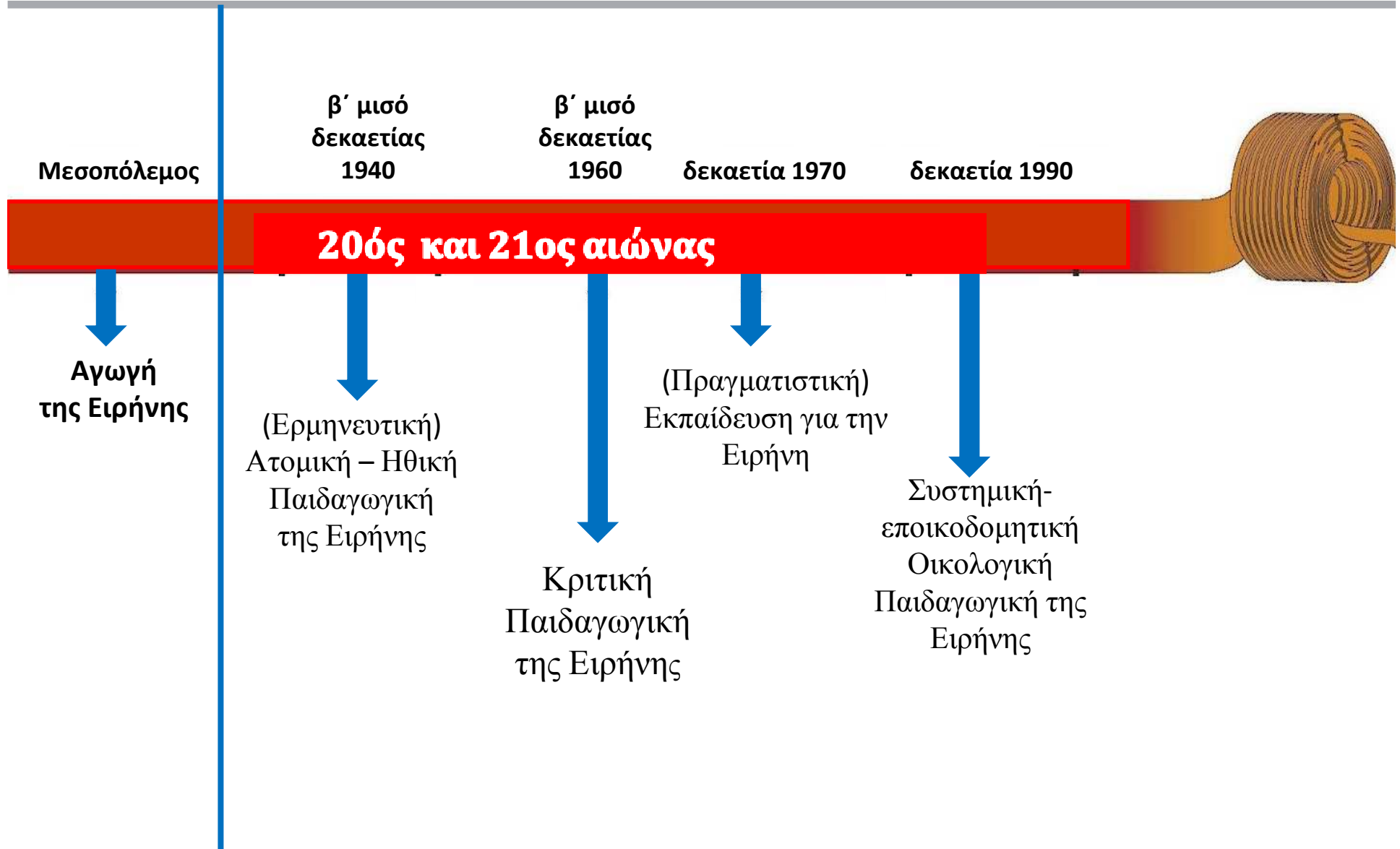

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ (1945 και εξής)

Παιδαγωγική της Ειρήνης

- Κλάδος της Παιδαγωγικής Επιστήμης/των Επιστημών της Αγωγής.
- Η Παιδαγωγική της Ειρήνης, μέσα από τη διαρκή αλληλεπίδραση πράξης και θεωρίας, έχει ως αντικείμενο:
 - την εκπαιδευτική έρευνα σε ζητήματα σχετικά με την ειρήνη και την απουσία της στην εκπαίδευση.
 - το σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την αξιολόγηση παιδαγωγικών πόρων (προγραμμάτων σπουδών, εκπαιδευτικού υλικού κ.λπ.), καθώς και την εισαγωγή παιδαγωγικών πρακτικών που δημιουργούν έναν «σχολικό πολιτισμό ειρήνης» και αποβλέπουν στην εξασφάλιση της **ειρήνης**.

Θεμελιώδη ερωτήματα για την Παιδαγωγική της Ειρήνης (1/3)

- Ερώτημα 1:
Βάσει ποιού προσδιορισμού της ειρήνης θα σχεδιαστεί αυτή η εκπαίδευση;

Η ηθική προβληματική ή η προβληματική θεμελίωσης της Παιδαγωγικής της Ειρήνης.

Η Παιδαγωγική της Ειρήνης αποβλέπει:

- στην απουσία των διακρατικών και παγκόσμιων πολέμων (διακρατική ειρήνη και παγκόσμια ειρήνη);
- στην ενδοκοινωνική ειρήνη που θα εξασφαλιστεί με κοινωνικό μετασχηματισμό και με την κοινωνική δικαιοσύνη παγκοσμίως;
- στην ειρήνη με τη φύση;
- στην ειρήνη με τον εαυτό;

Θεμελιώδη ερωτήματα για την Παιδαγωγική της Ειρήνης (2/3)

- Ερώτημα 2:
Πώς πρέπει να είναι (να γίνει) ένας άνθρωπος ώστε να είναι ικανός για την ειρήνη;

Η προβληματική της ικανότητας του ανθρώπου για ειρήνη ή του προσδιορισμού του στόχου της Παιδαγωγικής της Ειρήνης (σε συνάρτηση με την απάντηση στο ερώτημα 1).

Ο άνθρωπος θα είναι:

- Ο ιδεαλιστής ή ανθρωπιστής φιλειρηνιστής που καταδικάζει την άμεση βία και τον πόλεμο;
- Ο κριτικά συνειδητοποιημένος και ενεργός που δρα κατά της έμμεσης/δομικής βίας, η οποία ασκείται ενδοκοινωνικά και υπέρ της εξασφάλισης κοινωνικής δικαιοσύνης στο παγκόσμιο άδικο σύστημα του ύστερου καπιταλισμού;
- Ο οικολόγος ειρηνιστής που ζει σε ειρήνη με τον εαυτό του και τη φύση;
- Ο κοσμοπολίτης που λειτουργεί υπέρ ενός παγκόσμιου πολιτισμού ειρήνης;

Θεμελιώδη ερωτήματα για την Παιδαγωγική της Ειρήνης (3/3)

- Ερώτημα 3:

Πώς πρέπει να οργανωθεί η εκπαιδευτική διαδικασία στα διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα (οικογενειακή αγωγή, σχολική εκπαίδευση, συνεχιζόμενη εκπαίδευση, κέντρα νεότητας κ.ά.), ώστε να είναι κατάλληλα για την ανάπτυξη της ικανότητας για ειρήνη;

Η προβληματική της μετατροπής των απαντήσεων στα παραπάνω ερωτήματα σε πράξη ή η προβληματική της Παιδαγωγικής της ειρήνης αφ' εαυτής (per se) (σε συνάρτηση με την απάντηση στο ερώτημα 1&2)

- Πώς θα οργανωθεί η εκπαίδευση:
 - α) ως χώρος,
 - β) ως χρόνος και
 - γ) ως οργανισμός;
- Τι μορφή θα έχουν τα προγράμματα σπουδών, ποιές πρακτικές θα χρησιμοποιούνται (μέθοδοι, μορφές, μέσα, δραστηριότητες, αξιολόγηση);
- Ποιό θα είναι το κοινωνικό κλίμα;

Ως συνέπεια των παραπάνω:

**Η Παιδαγωγική της Ειρήνης =
πολυσυλλεκτικός όρος**

**έχει παρουσιάσει διαφορετικούς
επιστημολογικούς/ιδεολογικούς «τύπους»
(«παραδείγματα»)**

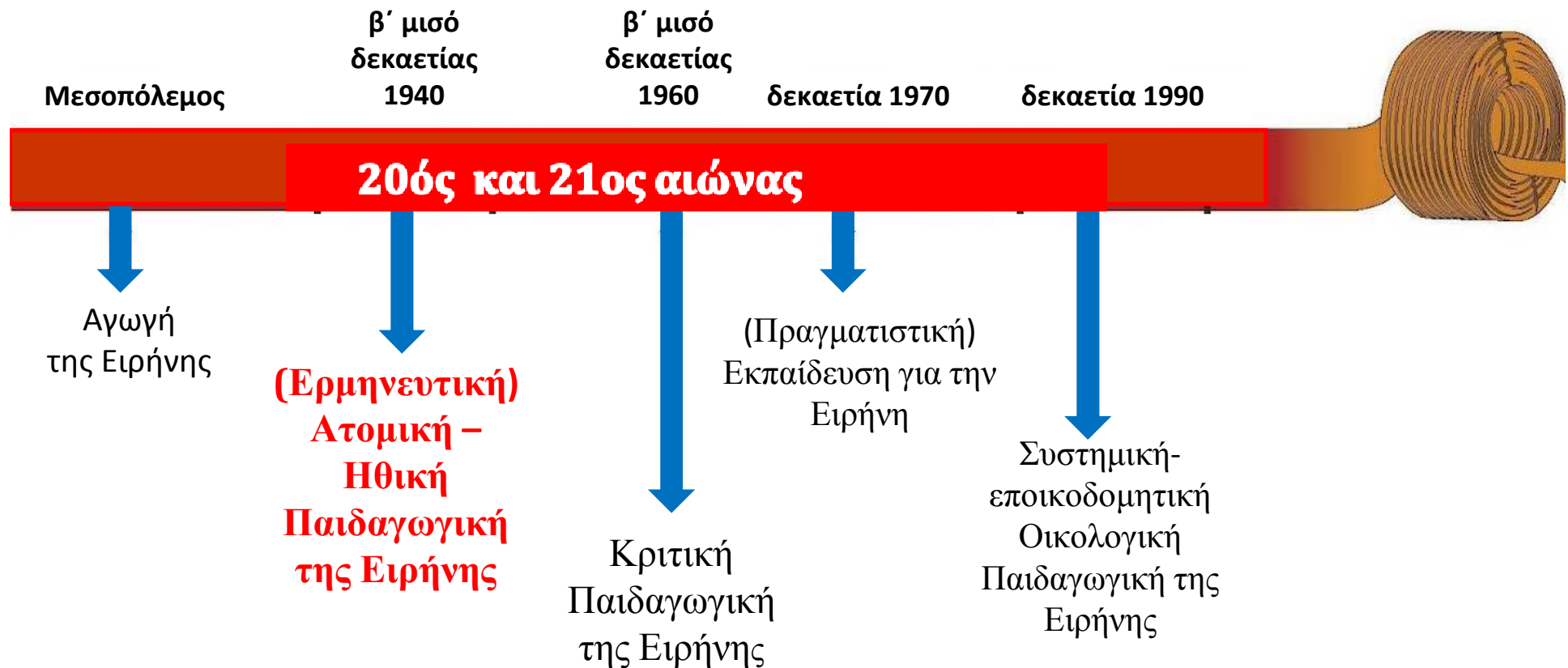
«Παραδείγματα» της Παιδαγωγικής της Ειρήνης

- Ιδεαλιστική ατομική ή ατομική-ηθική Παιδαγωγική της Ειρήνης.
- **Νεομαρξιστική κριτική Εκπαίδευση (ή Παιδαγωγική) της Ειρήνης.**
- Συστημική Οικολογική Παιδαγωγική της Ειρήνης.
- Η κυρίαρχη πραγματιστική (διεθνή ή παγκόσμια) Εκπαίδευση για την Ειρήνη.

Κοινή συνισταμένη = ίδια αφετηρία

- Η αισιόδοξη πεποίθηση ότι η εκπαίδευση μπορεί να συμβάλλει στην εξασφάλιση της ειρήνης (όπως αυτή προσδιορίζεται από το εκάστοτε «παράδειγμα»).

(Ερμηνευτική) Ατομική-Ηθική Παιδαγωγική της Ειρήνης

(Ερμηνευτική) Ατομική – Ηθική Παιδαγωγική της Ειρήνης (1/2)

- Εκπαίδευση που αποβλέπει στην αλληλοκατανόηση των λαών» (Erziehung zur Völkerverständigung).
- «Εκπαίδευση που έχει στόχο να καταστήσει τα άτομα ικανά για ειρήνη» (Erziehung zur Friedensfähigkeit).
- «Προσωπική Παιδαγωγική της Ειρήνης» (Personale Friedenspädagogik).
- «Νοολογική- Ερμηνευτική Παιδαγωγική της Ειρήνης» (geisteswissenschaftliche Friedenspädagogik) (Heck, 1993) .

(Ερμηνευτική) Ατομική – Ηθική Παιδαγωγική της Ειρήνης (2/2)

- «Χριστιανική- ατομική Παιδαγωγική της Ειρήνης»
(Christlich-Individuelle Friedenspädagogik).
- «Εκπαίδευση για την ανάπτυξη της ηθικότητας»
(Erziehung zur Sittlichkeit).
- «Εκπαίδευση για τη διεθνή κατανόηση» (Erziehung zur internationalen Verständigung).

Θέσεις της (Ερμηνευτικής) Ατομικής – Ηθικής Παιδαγωγικής της Ειρήνης

- Ο άνθρωπος έχει καλή και κακή προδιάθεση.
- Στο επίκεντρο της αγωγής το άτομο και η ηθική εκπαίδευσή του.
- Ενίσχυση της καλής φύσης και καταστολή των ορμών, των παθών, των ενστίκτων και της επιθετικότητας.
- Η ειρήνη επιτυγχάνεται χωρίς τη χρήση βίας. Η βία καταδικάζεται.

Κριτική Παιδαγωγική της Ειρήνης

Θέσεις της (Κοινωνικο) κριτικής Παιδαγωγικής της Ειρήνης

- Ο άνθρωπος έχει καλή προδιάθεση. Οι δομές των δυτικών κοινωνιών φθείρουν τη φύση αυτή. Η επιθετικότητα είναι επίκτητη και αποτέλεσμα της **δομικής και πολιτισμικής βίας** που ασκείται στο άτομο σε όλη τη διάρκεια της ζωής του.
- Η αγωγή αποβλέπει πρωτίστως στην καταγραφή και ανάλυση των διαφορετικών μορφών της απουσίας της ειρήνης σε διεθνές, ενδοκοινωνικό, διαπροσωπικό και ενδοπροσωπικό επίπεδο.
- Οι συγκρούσεις, υπό προϋποθέσεις, έχουν θέση στην παιδαγωγική διαδικασία.

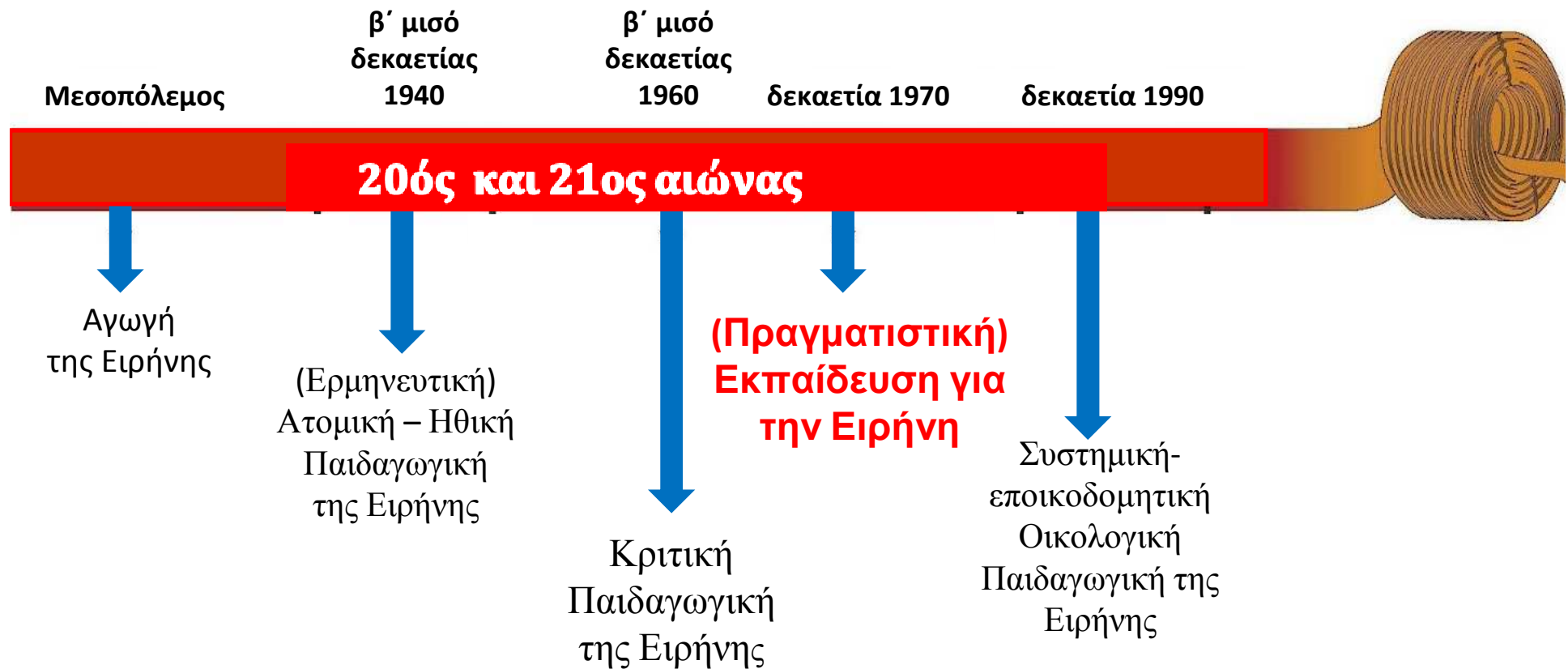
Σκοπός της εκπαίδευσης

- Η διαμόρφωση κριτικής πολιτικής συνείδησης στο άτομο (κριτική συνειδητοποίηση).
- Η προετοιμασία των ατόμων για συλλογική δράση και διεκδίκηση.
- Η συνεργασία και η συμμετοχή.
- Η αλληλεγγύη.
- Η ενδυνάμωση και η κοινωνική χειραφέτηση.

Τελικός σκοπός:

- **Αλλαγή των δομών της καπιταλιστικής κοινωνίας, η οποία θα ήταν δυνατόν να οδηγήσει -μακροπρόθεσμα και σταθερά- στην ειρήνη εν γένει, δηλαδή στην απουσία της άμεσης, της δομικής και της πολιτισμικής βίας και στην επικράτηση της «θετικής ειρήνης».**

(Πραγματιστική) Εκπαίδευση για την Ειρήνη

(Πραγματιστική) Εκπαίδευση για την Ειρήνη

Εμφανίζεται ως συνώνυμη με τους ακόλουθους όρους παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις που εμπεριέχουν από άποψη περιεχομένου:

- **Εκπαίδευση για την Ειρήνη**
- **Διεθνής Εκπαίδευση**
- **Παγκόσμια Εκπαίδευση**

Στόχοι της (Πραγματιστικής) Εκπαίδευσης για την Ειρήνη (1/3)

- Ετοιμότητα για ειρήνη.
- Αλλαγή των στάσεων και στην απάλειψη του εθνικισμού, των προκαταλήψεων, των εικόνων εχθρού, του ρατσισμού και του σεξισμού.
- Απόκτηση ικανότητας για επικοινωνία και διάλογο.
- Επίλυση των συγκρούσεων και των ερίδων.
- Κατανόηση των λαών.
- Ανάπτυξη διαπολιτισμικής ικανότητας (Heitkämper 2000a).

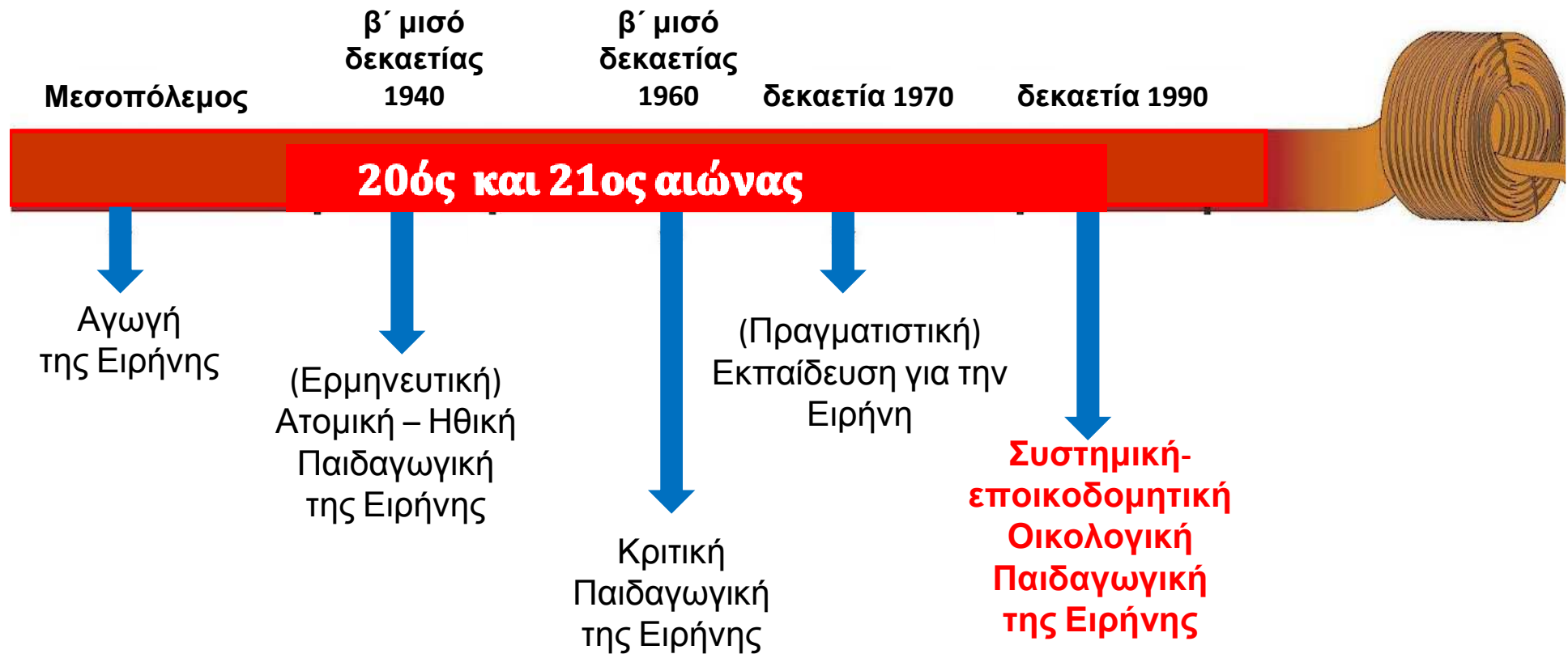
Στόχοι της (Πραγματιστικής) Εκπαίδευσης για την Ειρήνη (2/3)

- Ανάπτυξη παγκόσμιας συνείδησης.
- Πολιτική αγωγή.
- Δράση στο τοπικό με το βλέμμα στραμμένο στο παγκόσμιο.
- Καταδίκη της βίας.
- Αντιμιλιταρισμό.
- Αφοπλισμό (Heitkampfer 2000a).

Στόχοι της (Πραγματιστικής) Εκπαίδευσης για την Ειρήνη (3/3)

- Εξασφάλιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου.
- Ισότητα των φύλων.
- Απουσία του άγχους και της επιθετικότητας.
- Απουσία της θρησκευτικής μισαλλοδοξίας.
- Διαθρησκευτική προσέγγιση.
- Αειφόρο ανάπτυξη.
- Ανάλυση και χρήση των νέων μέσων (Heitkampfer 2000a).

Συστημική-εποικοδομητική Οικολογική Παιδαγωγική της Ειρήνης

Θέσεις της Συστημικής-εποικοδομητικής Οικολογικής Παιδαγωγικής της Ειρήνης

- Ο άνθρωπος έχει καλή ή ουδέτερη προδιάθεση. Η αρνητική συμπεριφορά είναι επίκτητη, αποτέλεσμα κοινωνικών επιδράσεων.
- Τα σύγχρονα παγκόσμια προβλήματα συνιστούν προϊόν της διαρκώς αυξανόμενης απομάκρυνσης του ανθρώπου από τη φύση, των επιτευγμάτων του δυτικού πολιτισμού, καθώς και της διατάραξης των αρχών της κοσμικής τάξης και αρμονίας.
- Μονομερής η ανάπτυξη της φύσης του σύγχρονου ανθρώπου.
- Η αγωγή αποβλέπει στη συγκρότηση μιας καθολικής προσωπικότητας, στην απόκτηση παγκόσμιας-οικολογικής συνείδησης, στην υιοθέτηση εναλλακτικών τρόπων σκέψης και ζωής, στη συνειδητοποίηση ότι η φύση δεν είναι ανθρώπινη κατασκευή.

Σκοπός της εκπαίδευσης

- Η ολομερής «ενανθρώπιση» του ατόμου.
- Η διαμόρφωση μιας παγκόσμιας -υπέρ του πλανήτη- συνείδησης.
- Η διασύνδεση και υιοθέτηση εκ μέρους του ανθρώπου στάσης σεβασμού και αγάπης προς τη φύση και προς ο,τιδήποτε τον περιβάλλει.

Επιβίωση της ανθρωπότητας
Αξιοπρέπεια του ανθρώπου

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

- Heck, A. (1993). *Friedenspädagogik - Analyse und Kritik*, Essen: Die blaue Eule.
- Heitkämper, P. (2000a). Thesen zur Montessori-Pädagogik als Friedens-Pädagogik. In: Ludwig, H., Fischer, R. Heitkämper, P. (eds.). *Erziehung zum Frieden für Eine Welt - Der Beitrag der Montessori-Pädagogik*. Münster: Lit Verlag, pp.130-142.
- Μπονίδης, Κ. (2015). Παιδαγωγική της Ειρήνης. Η θεωρία και η πράξη μιας εκπαίδευσης που αποβλέπει στην ειρήνη, την κοινωνική δικαιοσύνη και την οικολογία. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κυριάκος Μπονίδης.
«Κριτική Παιδαγωγική της Ειρήνης: Έρευνα, Θεωρία και Πράξη.
Επιστημολογικός προσδιορισμός, αντικείμενο και «τύποι/παραδείγματα»
της Παιδαγωγικής της Ειρήνης». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο
από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS325/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Κοντοβά

Θεσσαλονίκη, Ακαδημαϊκό έτος 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

**ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ**

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.